

Sr. Joan Alay Pujolas: Amic i company.
Llegeix l'última plana. Gràcies i
Història de la Veterinària a Andorra, fins a 1995
Jaume Roca Torras - C. Nàpols 42-6-1- - 08013-BARCELONA
Tel. i Fax 93-2328560

INTRODUCCIÓ

El Principat d'Andorra té una superfície de 464 km² i una població total de uns 60.000 habitants (dels quals escassament uns 15.000 són andorrans, i la resta residents estrangers). Als anys quaranta solament tenia uns 8.000 habitants, i pràcticament vivia de la ramaderia extensiva (de cavalls, bovins i ovis), i la capital Andorra la Vella amb solament 1500 habitants).

Les 7 parròquies en que es divideix el territori tenen el mateix pes polític, malgrat que la seva importància econòmica i demogràfica sigui ben diferent.

Avui dia Andorra la Vella té uns 20.000 habitants, i Les Escaldes és la 2ª població en importància (15.000).
Els pilars de la economia andorrana són tres: el comerç, el turisme i l'activitat financera.

En els últims anys s'han produït molts canvis polítics. L'any 1993, es va aprovar per referendium la primera Constitució andorrana. El poder dels dos Co-Prínceps, queda reduït a refrenar les lleis fonamentals que aprovi el poder legislatiu. La Constitució determina l'existència de 3 poders, el Legislatiu, el Executiu i el Judicial. Desapareixen els vequers. Andorra ha ingressat a la ONU, a la UNESCO, i té embaixadors a Espanya i França.

RAMADERIA

Tres espècies han sigut la base de la ramaderia: Bovina, ovina i equina. En quant a porcí, caprí, avicultura i canicultura són solament un complement d'altres explotacions i quasi no conten.

El bestiar viu en règimen de transhumància a l'estiu a les altes prades i a l'hivern en els estables.

Fires de bestiar - Antigament se celebraven les següents:

Andorra la Vella, - Dissapte de Ram, 27 d'octubre i 22 de novem

Canillo.- 16 d'octubre i 18 de novembre.

Encamp.- 9 de setembre i 20 de novembre.

La Massana.- 6 d'octubre.

Ordina.- 11 de octubre.

En aquestes últimes dècades, han deixat de celebrar-se bastant de les fires, quedant reduïdes a dues i que s'han transformat en industrials i ramaderes, i que són la de Canillo del 16 d'octubre i la d'Andorra la Vella del 27 d'octubre.

Censos de bestiar.-

<u>Any</u>	<u>Boví</u>	<u>Oví</u>	<u>Equí</u>
1950	1900	30.000	1.800
1960	2.100	23.000	1.000
1975	1.800	12.000	400
1990	1.582	5.000	811

Si bé el cens miniric, haigut amb baixen, el rendiment per animal ha augmentat.

Escorxadors - Als anys 1950, existien dos escorxadors un a Andorra la Vella i altre a les Escaldes. A les Parroquies, i també existien els particulars dels carnisers (d'oví principalment). Es va aprovar pel Consell General la construcció d'un Escorxador general per tots els Valls, però no es realitzà. Avui no més existeix l'escorxador a les Escaldes.

Es veritat, que avui dia la major part de la carn es importada en canal.

Legislació Veterinària - L'andorrana, es una recopilació de l'espanyola i de la francesa. Ultimament s'aprovaren la Llei General de Sanitat, dividida en 2 parts, Sanitat humana i animal, la Llei de Protecció d'Animals, etc.

Als anys 1969-70 ja es feu campanya contra la Tuberculosi i Brucel·losi bovina - ovina - caprina.

Més recentment s'han fet campanyes contra la Leucosi (que va donar negatiu), i contra la Tuberculosi i Brucel·losi (que va donar un 5-6% de positiu).

SERVEIS VETERINARIS

Fins l'any 1940, Andorra era un país pobre i escàs de comunicacions, per lo qual cap veterinari residia en el Principat. Fins que a l'any 1939 s'hi va instal·lar en JOSEP VILANOVA i FALLEROLA (exultat polític provinent d'Espanya) que havia sigut veterinari titular d'Agramunt (1886-1953), llicenciat en Saragossa, exercí al costat del seu pare veterinari d'Agramunt. Més tard fou Sots-Delegat de Veterinaria a Balaguer i Veterinari Higienista; formà part de la Junta del Col·legi de Veterinaris de Lleida i també del ^{de} Catalunya. Intervingué en la creació d'una mutua de segurs del bestiar equí, fou Delegat de la Generalitat en el Sindicat de Treup, publicà diversos treballs tècnics. A partir de 1939, exercí a Andorra, fins a la seva mort en 1953.

a 1940

Anteriorment als Serveis Veterinaris Oficials, que quasi eren reduïts als serveis de fronteres, els efectuaven els respectius veterinaris espanyols o francesos, segons fos la frontera.

En algunes ocasions els ramaders havien recorregut al veterinari de la Seu d'Urgell.

Als anys setanta exercien dos veterinaris JOAN ALAY PUJOLAS i CASIMIRO ARAJOL i FARRAS, els quals eren funcionaris al servei del Consell General dels Valls d'Andorra, i son qui's efectuen els serveis sanitaris, clínics i zootècnics.

Animals de companyia - Des de fa ja bastants anys que en Camillo es celebren "Concursos de gossos de pastor d'atura". El 1er concurs es celebra el 24-8-89 al Prat de l'Ananyonet i presidit pel veterinari Casimir Arayol Farnas. Concursos que cada any s'han anat celebrant. En 1992, el concurs es celebra en els Plans de Mereig. I solen participar pastors i gossos de diverses contrades de Catalunya i del sud de França. A més del veterinari Casimir Arayol, en les organitzacions i han col·laborat diversos veterinaris, entre ells Ramon Arnal. És habitual que en aquests concursos fagin acte de presència, membres del govern d'Andorra.

Per altre part, també en aquests últims anys tant a Andorra la Vella com a les Escaldes, s'ha estès la assistència veterinària als animals de companyia principalment gossos i també gats, ocells i altres animals.

En 1992, es va fer un cens, que arribà a uns 400 gossos però la xifra real és molt més alta (uns 2.000 com a mínim). En quant a gats, no hi ha cap cens però probablement seran 600-700 probablement.

S'ha creat també una Societat Protectora d'Animals, Plantes i Medi Ambient (APAPMA). També existeix un refugi per gossos i gats abandonats.

ACTIVITATS CIENTIFIQUES.-

Mereixen destacar-se la celebració en Agost de 1962 la celebració en Andorra de la Reunió Internacional de Tècnics de la Nutrició Animal (RITENA) amb la participació de destacats especialistes espanyols, francesos i italians.

En maig de 1972 el III Congrés de l'Unió Ibèrica de Zoos, amb la destacada participació dels germans veterinaris Miquel i Roman Lloba Carbo.

Amic i company Joan Alay Pujolàs:

Fa bastant temps vas enviar-me unes dades veterinàries d'Andorra. Moltes gràcies per tot.

Aquest últim maig a Barcelona (Universitat Central) vaig veure i saludar suposo al teu fill Francesc Alay un suposo. En Vicenc i Francesc són germans i fills teus??

Per favor, dels veterinaris que actualment exerceixen a Andorra, son els del final d'aquesta plana, en falta nominar algun??

Molt t'agradaria a més de ferme una biografia teva (unes 10-20 línies), hem dones algunes dades dels veterinaris del final d'aquesta plana, i més en especial dels més destacats.

Per favor corregixem les anteriors planes, i posa algunes dades més.

Aquest treball el penso publicar en la revista **QUADERNS** de Història de la Veterinària Catalana, i del qual t'adjunto un ~~exemplar~~ exemplar.

Aquest treball, si m'creus adient, aniria amb el nom de tots dos. Moltes gràcies.

ESPERO LES TEVES NOTÍCIES.

Jaume Roca Tones

Digueu el teu telèfon i Fax complet. Ugràcies.

VETERINARIS A ANDORRA

Interessaria tenir dades de càrrec i funcions de cada un.

Joan Alay Pujolàs Veter. Tel. 20442. Jubilat
Casimiro Aragall i Farnas Veter. Jubilat
Francesc Alay Ferrer - Veterinari i Químic. Conseller General
Vicenc Alay Ferrer - - Vet.
Jesus Muro Piqueres - Vet.
Antoni Bernadó - Vet.

Lluisa Roquet Portella - Animals companyes
Mercè Ribà - Animals companyes
Josep Casel - Control aliments i Escorredor
falta algun més?

Moltes gràcies.

Joan Alay Pujolás

VETERINARI

Avde Príncipe Benloch 69

ANDORRA LA VELLA, 11 de Març de 1.994.

(Principat d'Andorra)

Tel 20442

Sr. JAUME ROCA TORRAS

Apreciat Company: En primer lloc t'adjunto els cens de diferents espècies domèstiques i d'animals de companyia que hi ha a Andorra.

A partir de l'any 1.975, els canvis d'organització política han estat constants.

Vella La població actual del Principat es d'uns 60.000 habitants, repartits en 7 parroquies, Andorra la Vella, Canillo, Encamp, La Massana, ~~Ordino~~, Sant Julià de Lòria i Escaldes. La Capital, Andorra la Vella, tindrà avui uns 18.000 habitants. El nombre d'Andorrans arribarà escassejament 20.000, el restant són residents estrangers. S'està elaborant una llei de Nacionalitat, i sembla que ens donaran l'oportunitat d'adquirir la Nacionalitat Andorrana als residents de més de 25 anys. *de residència*

En els últims anys s'han produït molts canvis polítics, l'adquisició del dret polític ~~de la~~ dona, va anar aparellat amb la majoria, als 21 anys. Al cap de poc temps es va donar la majoria d'edat als 18 anys, i dret a votar i a ser elegits a tots els andorrans majors de dita edat.

passat El canvi més gros data d'un any, el 14 de Març de l'any es va aprovar, per referendun, la primera Constitució Andorrana. El poder dels Coprínceps, queda reduït a refrenar les lleis fonamentals que aprovi el poder legislatiu. La ~~Constitució~~ determina l'existència de 3 poders, el Legislatiu, Consell General, format per 28 membres, elegits, 14 per llista nacional, tancada i vot proporcional, i els altres 14, 2 per parroquia, també amb llista tancada. Aquest Legislatiu ~~ja~~ ha estat elegit el passat dia 12 de Desembre. *per 4 anys* El poder Executiu està format pel Cap de Govern, elegit pel Consell General, i varis ministres, (8 en aquesta ocasió) El poder Judicial està format per un Consell Superior de Justícia, un Tribunal Superior de Justícia, un Tribunal de Corts, un tribunal Constitucional i 9 Jutges de 1ª Instància anomenats Batlles, i 2 Fiscals Generals.

UNESCO Desapareixen els ~~Votants~~. Andorra ha ingressat a la ONU i a la ~~SE~~. Ja tenim Embaixades d'Espanya i França. Un dels ministres es d'~~Assumptes Exteriors~~. *S'està treballant per entrar en el Consell d'Europa*
Afers Estrangers

Les Fires han quedat reduïdes ~~dues~~ ha dues, i s'han transformat en Industrials i Ramaderes, són la de Canillo del 16 d'Octubre i la d'Andorra la Vella del 27 d'Octubre.

En quan a escorxadors estem en pitjors condicions que a l'any 70, solsament hi ha un a Les Escaldes. La major part de carn es importada en Canal.

Actualment exerceixen en el Principat, 6 Veterinaris

(4 homes i 2 dones). Hi ha una Clínica Veterinària de Petits Animals. Entre tots, els homes fan els serveis de Sanitat, Ramaderia i Clínica. Les dones solsament es dediquen a la clínica de petits animals

Els Veterinaris que s'ocopen dels Serveis Ramaders, són Francesc Alay Ferrer, Jesus Muro Figueres i Antoni Bernadó, que també fan els Serveis de Clínica. Inclús els vespres treballen a la clínica que porten les veterinàries Lluïsa Roquet Portella i Mergè Riba,

L'altre Veterinari, Josep Casal, s'ocupa del control sanitari d'aliments i de l'escorxador.

Vicenç Alay Ferrer, que és Químic i Veterinari, havia fet anteriorment, el treball que ara fa Josep Casal. Ara treballa a l'Empresa privada, junt amb un Biòleg i un Enginyer agrònom. En les últimes eleccions Generals del 12 de Desembre va resultar elegit Conseller General per la Llista Nacional. Ara treballa a l'Empresa solsament mitja jornada.

Dues lleis ha estat aprovades ultimament. Llei General de Sanitat, dividida en 2 parts, Sanitat Humana i Sanitat Animal. I Llei de Protecció d'Animals.

Es fan campanyes contra la Tuberculosi Bovina, Leucosi i Brucel·losi Bovina Ovina i Caprina. La Leucosi va donar negatiu. Tuberculosi i Brucel·losi un 5 o 6 %. Contra la Tuberculosi ja s'havia fet una altra campanya els anys 69-70.

Et prego que em perdonis les faltes que trobaràs.

Et saludo atentament.

S'he creat també una Societat Protectora d'Animals Plantes i Medi Ambient (APAPMA). Tenim un Refugi per gossos i gats abandonats.

GOSSES ENREGISTRATS

92 - 400 - 1000 censats

Creo que el cens apropiat actual es d'uns 2000 gossos. Ja que la major part no estan censats.

Qets: No existeix cap cens
vero calculo que hi hauria
uns 500 o 600

29/11/1993

BOVINS

PARROQUIA	BRAU	VACA	VEDELL	
CANILLO	5	239	101	345 21.8
ENCAMP	5	101	25	132 8.3
ORDINO	9	156	56	221 14.0
MASSANA	3	96	43	142 9.0
ANDORRA	2	112	49	163 10.3
SANT JULIA	11	359	126	496 31.3
ESCALDES	2	72	10	84 5.3
TOTAL	37	1135	410	1582
%	2.3	71.7	26.	100.0

EQUINS

PARROQUIA	ANIM.T	EUGA	POLLI	SEMENT	
CANILLO	10	71	33	12	126 15.6
ENCAMP	1	34	18	4	56 6.9
ORDINO	8	96	31	16	151 18.6
MASSANA	4	66	14	9	93 11.5
ANDORRA	1	60	23	8	92 11.4
SANT JULIA	11	157	77	17	262 32.3
ESCALDES	4	19	6	1	30 3.7
TOTAL	39	503	202	67	811
%	4.8	62.1	24.8	8.3	100.0

Andorra la Vella, 29 de novembre de 1993

BOVINS

TOTAL VAQUES -----	1.135 caps
TOTAL VEDELLS -----	410 caps
TOTAL BRAUS -----	37 caps
TOTAL BOVINS -----	1.582caps

EQUINS

TOTAL EUGUES -----	503 caps
TOTAL POLLINS -----	202 caps
TOTAL SEMENTALS -----	67 caps
TOTAL ANIMAL TREBALL -----	39 caps
TOTAL EQUINS -----	811 caps

OVINS i CAPRINS

TOTAL OVELLES -----	4.341 caps
TOTAL CABRES -----	517 caps

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]